

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) แบบสองกลุ่ม โดยการสุ่มตัวอย่างวัดก่อนและหลังทดลอง (Randomized control group pretest posttest design) คือ

กลุ่มทดลอง ได้รับการสอน โดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์

กลุ่มควบคุม อยู่ในสถานการณ์การเรียนการสอนตามปกติ ไม่ได้รับการจัดกระทำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล และเปรียบเทียบเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการสอน โดยมีสมมติฐาน การวิจัย 2 ข้อ คือ

1. เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาหลังการทดลองสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์จะดีกว่าระยะก่อนทดลอง
- 2.เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลหลังการทดลองของนักศึกษากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์จะดีกว่านักศึกษากลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์การเรียนการสอนตามปกติ

วิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี จำนวน 60 คน ที่มีคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในช่วงตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 75 ลงมา และยินดีเข้าร่วมการวิจัย โดยการสุ่มแบบง่าย และแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ กลุ่มควบคุมอยู่ในสภาพการเรียนการสอนตามปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง

- 1.1 แผนการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์
- 1.2 วิดีทัศน์ตัวแบบสัญลักษณ์

ชุดที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวัดเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- 2.1 แบบวัดเจตคติต่อผู้ป่วย
- 2.2 แบบวัดเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วย
- 2.3 แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาชีพพยาบาลภาคปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการทดลอง

1. แผนการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ จำนวน 2 แผน เพื่อใช้ประกอบในการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ทั้ง 2 เรื่อง ที่สื่อถึงเจตคติต่อผู้ป่วย เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยและเจตคติต่อการเรียนวิชาชีพพยาบาลภาคปฏิบัติ สร้างโดยผู้วิจัย มีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างและเนื้อหา

2. วิดีทัศน์ตัวแบบสัญลักษณ์ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง THE LADY OF THE LAMP และพยาบาลยุคข้อมูลข่าวสาร สร้างโดยผู้วิจัย มีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบวัดเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วยแบบวัดเจตคติต่อผู้ป่วย แบบวัดเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วย และแบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาชีพพยาบาลภาคปฏิบัติ ซึ่งนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล จำนวน 30 คน และหาความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยง .75, .63 และ .63 ตามลำดับ

การดำเนินการทดลอง

- ชั้นเตรียมการทดลอง ผู้วิจัยวางแผนการทดลอง เลือกกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ปรับปรุงแผนการสอน และสคริปต์ตัวแบบสัญลักษณ์ ก่อนนำไปใช้จริง

- ชั้นดำเนินการทดลอง

กลุ่มทดลอง ได้รับการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ มีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอน แบ่ง การสอนเป็น 2 ชุด โดยให้คู่ตัวแบบสัปดาห์ละหนึ่งครั้งๆละ 1 ชุด จำนวน 1 ชั่วโมง แต่ละชุดเว้น ช่วงห่างกัน 7 วัน และครั้งสุดท้ายให้คู่พร้อมกันทั้ง 2 ชุด โดยมีลำดับขั้นตอนการสอนแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ขั้นนำเสนอตัวแบบ ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และขั้นสรุปผลการอภิปราย เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

กลุ่มควบคุม จะอยู่ในสภาพการเรียนการสอนตามปกติ โดยไม่ได้รับการจัดกระทำใดๆ

- ชั้นประเมินผลการทดลอง ภายหลังจากทดลอง 7 วัน ผู้สอนจะให้นักศึกษาทั้งกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลซ้ำอีกครั้ง

การเก็บข้อมูลใช้เวลา 4 สัปดาห์ เริ่มจาก วันที่ 12 มีนาคม 2540 ถึง วันที่ 2 เมษายน 2540 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลก่อนและหลังการทดลองของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มพบว่า

กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลระยะก่อนทดลอง (X) 250.10 หลังการทดลอง 252.67 เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า เจตคติในการฝึกปฏิบัติการ พยาบาลในระยะก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4)

กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลระยะก่อนทดลอง (X) 239.03 หลังการทดลอง 257.00 เมื่อทดสอบทางสถิติแล้วพบว่า เจตคติในการฝึก ปฏิบัติการพยาบาลในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 6)

2. เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล (X) 250.10 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล 239.03 เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 7)
- หลังทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล (X) 252.67 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล 257.00 เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 7)

อภิปรายผลการวิจัย

เจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระยะก่อนทดลองและหลังทดลอง ของกลุ่มทดลอง ไม่แตกต่างกัน และเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาสนา แก้วหัตถ์ (2538) ที่ศึกษาการพัฒนาเจตคติต่อวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อวิชาชีพของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อวิชาชีพของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลองไม่แตกต่างกัน แต่ผลการทดลองครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของคาราวรรณ คีปะปินดา (2527) ซึ่งศึกษาผลการเสนอตัวแบบต่อการลดความวิตกกังวลของนักศึกษา ก่อนเข้าฝึกภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลจิตเวช และแตกต่างกับการศึกษาของราณี พรมานะจรัสกุล (2537) ที่ศึกษาผลการเสนอตัวแบบต่อพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การลดความวิตกกังวลและการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของนักศึกษาพยาบาลหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง และในกลุ่มควบคุมคิดว่ากลุ่มทดลอง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสิ่งที่ต้องการพัฒนามีลักษณะที่แตกต่างกัน การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของตัวแบบที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีความเป็นรูปธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตและการลดความวิตกกังวล การที่ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ น่าจะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

ในกระบวนการสังเกตโดยผ่านตัวแบบสัญลักษณ์ ตามแนวคิดของ Bandura (1977) ซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือกระบวนการตั้งใจ (attention) กระบวนการเก็บจำ (retention) กระบวนการแสดงออกทางความคิด (production) และกระบวนการจูงใจ (motivation) ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจหรือสนใจที่จะรับรู้อย่างถูกต้องถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก แล้วจึงจดจำถึงลักษณะของตัวแบบเพื่อให้มีการถ่ายทอดสิ่งที่สังเกตพบเก็บเป็นสัญลักษณ์ไว้ในความจำ จากนั้น

จะแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บไว้ในรูปของความจำออกมาเป็นการกระทำ ทั้งนี้การแสดงผลออกของพฤติกรรมจากการเรียนรู้จำเป็นต้องมีแรงจูงใจให้กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมเหล่านั้นด้วย กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินการทดลอง อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการเหล่านี้ ทำให้บุคคลเก็บจำตัวแบบได้น้อย เนื่องจากไม่ได้คิดทบทวนจากตัวแบบที่ได้สังเกต ซึ่งสามารถอธิบายตามขั้นตอนทั้ง 4 กระบวนการได้ดังนี้

1. กระบวนการตั้งใจ :

นักศึกษาค่อนข้างให้ความสนใจและตั้งใจในการสังเกตตัวแบบทั้งสองเรื่อง เนื่องจากตัวแบบวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาได้รับ และสร้างจากความเชื่อของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้นักศึกษาสนใจ นอกจากนี้ลักษณะของสื่อวิดิทัศน์เป็นเรื่องราวภาพประวัติของมิสฟลอเรนซ์ และภาพจำลองการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีสมาธิและไม่เบื่อ แต่การแสดงผลออกของตัวแบบอาจไม่เด่นชัด ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของนักศึกษาต่อตัวแบบสัญลักษณ์ พบว่า นักศึกษาเห็นว่าการแสดงผลออกซึ่งพฤติกรรมของตัวแบบในบางประเด็น สื่อความหมายไม่ชัดเจน ผู้แสดงแบบบางคนแสดงผลออกไม่เป็นธรรมชาติ จึงไม่แน่ใจว่าต้องการสื่อพฤติกรรมใด ดังนั้นหากต้องการให้เกิดความสนใจมากขึ้น ควรให้ความสำคัญกับตัวแบบซึ่งต้องมีความเด่นชัด ถึงจุดความสนใจ มีอิทธิพลต่ออารมณ์ เพื่อให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536) ดังนั้นการสร้างตัวแบบสัญลักษณ์จึงต้องคำนึงถึงความดึงดูดใจของตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การใช้คาราเป็นตัวแบบหรือพยาบาลตัวอย่างเป็นผู้แสดง นอกจากนี้ควรคำนึงถึงผลกรรมที่ตัวแบบได้รับให้มีความเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเป็นต้นว่า การได้รับคำชมเชย การได้คะแนนดีขึ้น การได้รับรางวัลดีเด่น

2. กระบวนการเก็บจำ :

ในช่วงดำเนินการทดลองมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีผลต่อการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ของนักศึกษา เช่น การเผชิญสภาพการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริงบนหอผู้ป่วย ซึ่งเป็นการฝึกครั้งแรกของนักศึกษา ทำให้อาจมีผลต่อการเกิดการเรียนรู้ตัวแบบได้ไม่เต็มที่ หรือเกิดความขัดแย้งกับตัวแบบที่สังเกตพบ จะเห็นได้จากกิจกรรมในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในแต่ละหอผู้ป่วยมีความหลากหลาย ตามสภาพของหอผู้ป่วยแต่ละประเภท เช่น อาชญากรรม คดีกรรม เป็นต้น และนักศึกษาทุกคนจะมีกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่ต้องได้รับการฝึกประสบการณ์เหมือนกันคือ การฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาล การบันทึกวางแผนการพยาบาล วิเคราะห์ปัญหาขั้นพื้นฐาน การวินิจฉัยการพยาบาล และการอภิปรายก่อน-หลังการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างมาก ทำให้รบกวนต่อการคิดทบทวนและเชื่อมโยงตัวแบบสัญลักษณ์ รวมถึงการได้รับการนิเทศจากอาจารย์และพยาบาลประจำการที่มีความแตก

ต่างระหว่างบุคคลของผู้นิเทศก์แต่ละราย นอกจากนี้สภาพการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและการทดลองมีค่อนข้างมาก นักศึกษาต้องใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าและทำงานที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก อีกทั้งในการเรียนที่เป็นภาคทดลอง เช่น โภชนศาสตร์ การใช้คอมพิวเตอร์ นักศึกษาต้องใช้เวลาในการศึกษาเพิ่มเติมจากช่วงเวลาการเรียนการสอนปกติ จึงอาจส่งผลให้เกิดการรบกวนต่อการทบทวนตัวแบบเนื่องจากได้รับการรบกวนจากการคิดถึงกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้

ในกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถจดจำได้โดยการทบทวนถึงพฤติกรรมและผลกรรมที่ตัวแบบได้รับ สิ่งที่ตัวแบบแสดงก็จะถูกเก็บจำในรูปของสัญลักษณ์แล้วเก็บประมวลเป็นความจำไว้ทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น และในกระบวนการแสดงออกจะเป็นกระบวนการเชื่อมโยงกับการเก็บจำ โดยแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำไว้มาแสดงออกในทางความคิดเทียบเคียงการกระทำกับความคิดที่จำไว้ มีการคิดย้อนกลับกับการกระทำของตนเอง ช่วยให้บุคคลเกิดความคิดคล้อยตามหรือแสดงพฤติกรรมแบบใหม่ตามตัวแบบ ดังนั้นเมื่อกระบวนการเก็บจำและกระบวนการแสดงออกของความคิดได้รับการรบกวนจากกิจกรรมการเรียนการสอนอื่นๆ จึงไม่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมตามตัวแบบได้

แต่ทั้งนี้หากพิจารณา ค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งสองกลุ่ม จะพบว่า ในระยะหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยมากกว่าระยะก่อนทดลอง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มทดลองได้รับตัวแปรทดลอง (treatment) ช่วยให้เจตคติสูงขึ้น แม้จะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กลุ่มควบคุมอาจได้รับการเรียนรู้จากสถานการณ์การเรียนการสอนอื่นๆ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ รวมถึงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนตามสภาพปกติก็สามารถช่วยพัฒนาเจตคติได้ระดับหนึ่ง

3. กระบวนการแสดงออก :

ในการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ครั้งนี้ได้ส่งเสริมกระบวนการแสดงออก โดยให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม เพื่อทำให้เกิดการคล้อยตามกลุ่มอย่างอิงได้มากขึ้น เนื่องจากการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีผู้สอนช่วยกระตุ้นทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ รู้จักเปรียบเทียบการวิเคราะห์ของตนเองและการวิเคราะห์ของผู้อื่น มีการถ่ายทอดความรู้กันภายในกลุ่ม (Mellis และ Brink, 1990 อ้างถึงใน กนกอร ชาวเวียง, 2539) ดังนั้นรูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างเจตคติควรเป็นรูปแบบที่ให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการบูรณาการทางความคิดและเกิดการคล้อยตามกลุ่มอย่างอิงในทางบวก ช่วยกระตุ้นความคิดและความรู้สึกได้สูง รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เจตคติในการปฏิบัติการพยาบาลสูงขึ้นได้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Fishbein และ Ajzen (1975) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเจตคติจะเกิดจาก

ความเชื่อและการประเมินความเชื่อของบุคคล เมื่อความเชื่อของบุคคลนั้นไม่สอดคล้องกับกลุ่มจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ ดังนั้นหากต้องการพัฒนาเจตคติ ต้องมีรูปแบบการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ วิจัย และแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในประเด็นที่ต้องการอย่างมีจุดมุ่งหมาย

ในการทดลองครั้งนี้พบว่านักศึกษาส่วนมากไม่คุ้นเคยกับการสอนที่เน้นการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เสียเวลาและรู้สึกอึดอัดในการแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ประเด็นจึงไม่ครบถ้วน ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการแสดงออกทางความคิดของนักศึกษาได้ ดังนั้นการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ ผู้สอนควรมีการกระตุ้นให้นักศึกษานึกถึงพฤติกรรมที่เก็บจำไว้ และควรมีการเสริมผู้เรียนให้มีประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์ วิจัย อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญของการเรียนการสอนรูปแบบนี้

4. กระบวนการสนใจ :

การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกตัวแบบเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย แต่ทั้งนี้การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ความเชื่อของตัวแบบอาจยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสื่อให้ผู้เรียนรับรู้ได้มากนัก นอกจากนี้ผลกรรมที่ตัวแบบได้รับอาจไม่เป็นความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถคาดหวังว่า จะได้รับผลกรรมเช่นเดียวกับตัวแบบ จากบันทึกการสังเกตของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาร้อยละ 77.33 เห็นว่าการกระทำของตัวแบบค่อนข้างเป็นไปได้ยากในการปฏิบัติ โดยเฉพาะตัวแบบในอดีต ซึ่งปฏิบัติการพยาบาลอย่างทุ่มเทเต็มที่ ทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งกับการปฏิบัติจริงในสภาพปัจจุบัน ผู้เรียนเห็นการแสดงพฤติกรรมและผลกรรมของตัวแบบได้ค่อนข้างลำบาก อีกทั้งการแสดงพฤติกรรมการพยาบาลของตัวแบบมีลักษณะเป็นภาพกว้างๆ ยังเห็นพฤติกรรมย่อยไม่ชัดเจนว่าทำอะไร อย่างไร แล้วได้รับผลกรรมอย่างไร แม้จะมีการระบุไว้ในสคริปอย่างละเอียด แต่ในขั้นตอนการสร้างโดยถ่ายทำวิดีโอค่อนข้างเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีข้อจำกัดของสภาพสถานที่ บรรยากาศแวดล้อม และผู้แสดงแบบซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกและลักษณะการแสดงออกได้ชัดเจนมากนัก ดังนั้น ในการสร้างตัวแบบสัญลักษณ์ ควรมีการให้แรงเสริมแก่ตัวแบบที่เหมาะสม และสามารถสังเกตได้ชัดเจน นอกจากนี้ผู้สอนต้องมีบทบาทในการเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วย

สำหรับระยะเวลาในการศึกษาตัวแบบ จากการค้นคว้าพบว่า ควรมีจำนวนตัวแบบตั้งแต่หนึ่งถึงสามชุดขึ้นไป ระยะเวลาที่เสนอแต่ละครั้ง 15-20 นาที แต่ละชุดห่างกัน 3-7 วัน ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างดูตัวแบบจำนวน 2 ชุดๆ ละ 2 ครั้ง แต่ละชุดห่างกัน 7 วัน จึงอาจเป็นไปได้ว่าจำนวนครั้ง จำนวนชุด และระยะเวลาที่ใช้ศึกษาตัวแบบอาจต้องมากกว่านี้ จึงจะได้ผลเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสังเกตพบพฤติกรรมของตัวแบบที่ต้องการสื่อและจดจำได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้

ตามทฤษฎีของการเกิดเจตคติ แม้จะไม่ได้ระบุระยะเวลาที่ชัดเจนในการเกิดเจตคติ แต่โดยทั่วไปแล้วเจตคติจะเกิดขึ้นได้จะต้องใช้ระยะเวลาในการเสริมสร้างมากพอสมควร (Bandura, 1986) จากผลการวิจัยยังพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของกลุ่มทดลองมีแนวโน้มสูงขึ้น ทั้งนี้หากใช้ช่วงเวลาในการเสริมสร้างและติดตามผลอีกสักระยะหนึ่ง อาจพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญได้

นอกจากนี้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างน้อยอาจส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ ทำให้ไม่มีความแตกต่างได้ แต่ทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นความพยายามที่จะหาแนวทางในการพัฒนาเจตคติของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อการเกิดเจตคติที่ดีต่อไป ดังจะเห็นได้จากข้อสรุปความคิดเห็นหลังการสอนโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาพอใจในเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของวิชาชีพและการฝึกปฏิบัติการพยาบาล เป็นแบบอย่างที่ดีของการปฏิบัติ นักศึกษา 3 ใน 4 มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติการพยาบาลตามพฤติกรรมของตัวแบบ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นแนวทางในการนำไปใช้เสริมสร้างเจตคติต่อวิชาชีพของพยาบาลประจำการได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากพบว่าปัจจุบันสภาพของพยาบาลในการให้บริการแก่ผู้รับบริการถูกมองในแง่ลบ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการทำงาน ดังนั้นหากนำตัวแบบสัญลักษณ์มาใช้ในการเสริมสร้างเจตคติให้ดีขึ้น โดยปรับตัวแบบให้มีความคล้ายคลึงกับพยาบาลประจำการและมีผลกรรมที่เด่นชัดและเป็นรูปธรรมตามความต้องการของพยาบาลอย่างแท้จริง น่าจะสามารถทำให้เกิดเจตคติที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลสามารถนำตัวแบบไปใช้ในการเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อผู้ป่วย เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วย และเจตคติต่อการเรียนรู้วิชาชีพพยาบาลภาคปฏิบัติ โดยอาจปรับปรุงตัวแบบในเรื่องผู้แสดงให้น่าสนใจและดึงดูดใจ และเพิ่มผลกรรมที่เป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

1.2 ในการเสริมสร้างเจตคติต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลควรนำตัวแบบสัญลักษณ์และวิธีการสอนไปปรับปรุงและทดลองร่วมกับวิธีอื่นๆ ที่เน้นในการคิดวิเคราะห์ระดับสูง นอกจากนี้ต้องจัดให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

1.3 การจัดการเรียนการสอนในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ควรให้ความสำคัญทั้งตัวแบบจริงของวิชาชีพคู่กับตัวแบบสัญลักษณ์ที่จะมีผลต่อการรับรู้และการเลียนแบบของนักศึกษา เช่น พฤติกรรมการแสดงออกของอาจารย์นิเทศก์และพยาบาลวิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาวิธีการนำเสนอตัวแบบด้วยเครื่องมือนี้ร่วมกับการเสริมสร้างด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การชี้แนะ การสัมมนา การทำกิจกรรมกลุ่ม

2.2 ควรมีการศึกษานเปรียบเทียบผลของตัวแบบสัญลักษณ์กับผลการใช้การแสดงบทบาทในสถานการณ์จำลองของผู้เรียน

2.3 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเจตคติโดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ในวิชาชีพการพยาบาล สำหรับเจตคติในลักษณะอื่นๆ ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย